

ضریب نفوذ بیمه و متغیرهای کلان اقتصاد ایران

برگرفته از گزارش پژوهشی
" ضریب نفوذ بیمه؛ مروری بر واقعیت‌های آماری "

دکتر علی سوری (مشاور رئیس پژوهشکده بیمه)

دکتر میثم رافعی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و همکار پژوهشی)

برگرفته از گزارش پژوهشی " ضریب نفوذ بیمه؛ مروری بر واقعیت‌های آماری "

۱. ضریب نفوذ بیمه و رکود اقتصادی

ضریب نفوذ بیمه برابر با نسبت حق‌بیمه‌های تولیدی به تولید ناخالص داخلی است و به طور طبیعی همواره رشد مثبت دارد زیرا تولید هر واحد کالای نهایی، نیازمند به‌کارگیری کالاهای واسطه‌ای و به‌کارگیری سرمایه و دارایی است. علاوه بر این، افزایش ضریب نفوذ بیمه الزاما به معنای گسترش صنعت بیمه نیست و می‌تواند به دلیل کاهش تولید ناخالص داخلی یا رشد نرخ حق‌بیمه (بیشتر از تورم) باشد. صنعت بیمه نسبت به وقایع اقتصادی با تاخیر طولانی واکنش نشان می‌دهد. زمانی که اقتصاد وارد رکود می‌شود به دلیل کوچک شدن تولید ناخالص داخلی و عدم واکنش صنعت بیمه، ضریب نفوذ حتی در دوره‌های اولیه رکود با شدت بیشتری افزایش می‌یابد و بعد از یک دوره طولانی اثر رکود بر صنعت بیمه نمایان خواهد شد.

دکتر علی سوری (مشاور رئیس پژوهشکده بیمه)

دکتر میثم رافعی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و همکار پژوهشی)

برگرفته از گزارش پژوهشی " ضریب نفوذ بیمه؛ مروری بر واقعیت‌های آماری "

۲. ضریب نفوذ بیمه و اندازه اقتصاد

تولید ناخالص داخلی، بیانگر حجم و بزرگی اقتصاد است. افزایش اندازه اقتصاد منجر به افزایش تقاضا برای اغلب کالاها و خدمات (تولید ناخالص داخلی حقیقی) از جمله خدمات بیمه‌ای و افزایش ضریب نفوذ بیمه می‌شود.

۳. ضریب نفوذ بیمه و تورم

تورم، به‌ویژه تورم انتظاری از مهمترین موانع گسترش بیمه است که موجب کاهش ارزش پول و کاهش ارزش خسارت‌های دریافتی در آینده (در صورت وقوع حادثه) می‌شود. به این ترتیب رابطه بین ضریب نفوذ بیمه و تورم به طور متوسط یک رابطه منفی است.

۴. ضریب نفوذ بیمه و رشد اقتصادی

افزایش رشد اقتصادی (افزایش تولید ناخالص داخلی حقیقی سرانه) می‌تواند منجر به گسترش صنعت بیمه شود. اما بیمه یک مسئله بلندمدت است و رشد اقتصادی، سالانه دچار تغییر می‌شود ضمن آن که صنعت بیمه با یک تاخیر نسبتاً طولانی نسبت به تغییرات اقتصادی واکنش نشان می‌دهد. به این ترتیب در کوتاه‌مدت نمی‌توان به رابطه رشد اقتصادی و ضریب نفوذ بیمه دست یافت.

دکتر علی سوری (مشاور رئیس پژوهشکده بیمه)

دکتر میثم رافعی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و همکار پژوهشی)

برگرفته از گزارش پژوهشی " ضریب نفوذ بیمه؛ مروری بر واقعیت‌های آماری "

۵. ضریب نفوذ بیمه و جمعیت

جمعیت بزرگ‌تر به معنای بازار بزرگ‌تر برای کالاها و خدمات از جمله خدمات بیمه‌ای است. اما جمعیت بزرگ در صورتی می‌تواند ضریب نفوذ بیمه را افزایش دهد که با درآمد سرانه بزرگ همراه باشد. به این ترتیب رابطه معناداری بین ضریب نفوذ بیمه و جمعیت وجود ندارد. افزایش جمعیت اگرچه تقاضا برای برخی بیمه‌ها نظیر بیمه اشخاص را افزایش می‌دهد اما با افزایش همزمان تولید ناخالص داخلی، موجب کاهش ضریب نفوذ بیمه شده و اثر قابل توجهی بر ضریب نفوذ نخواهد داشت.

دکتر علی سوری (مشاور رئیس پژوهشکده بیمه)

دکتر میثم رافعی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و همکار پژوهشی)

www.irc.ac.ir

 [irc.ac.ir](https://www.instagram.com/irc.ac.ir) [irc_ac_ir](https://www.telegram.com/irc_ac_ir)

0922-0023765

پژوهشکده بیمه

روابط عمومی پژوهشکده بیمه

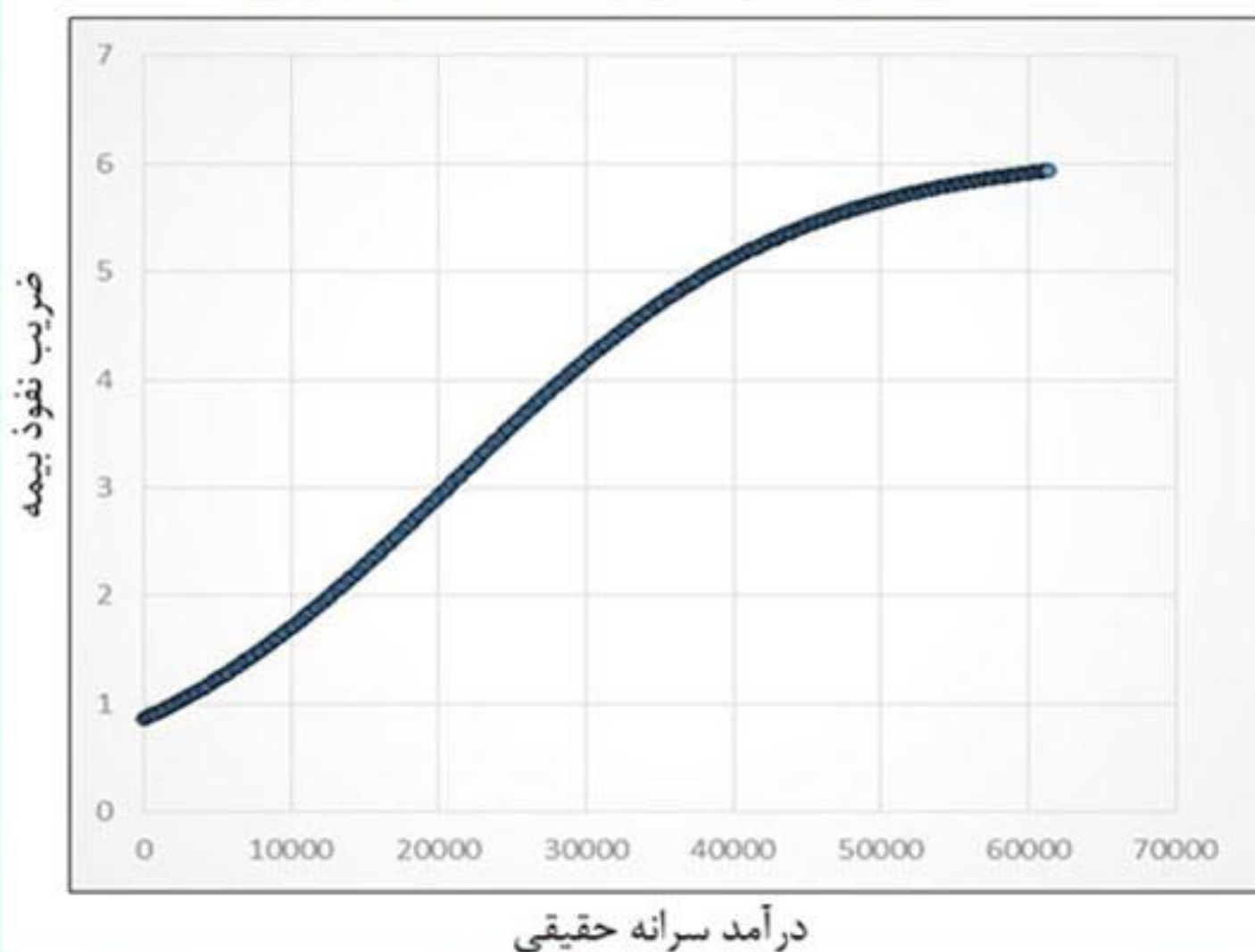
برگرفته از گزارش پژوهشی " ضریب نفوذ بیمه؛ مروری بر واقعیت‌های آماری "

۶. ضریب نفوذ بیمه و درآمد سرانه

ضریب نفوذ بیمه بخشی از درآمد مردم است که صرف خرید بیمه می‌شود. رابطه بین درآمد سرانه حقیقی و ضریب نفوذ بیمه در دوره ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۷، با نمودار S نشان داده می‌شود و نقطه عطف آن در درآمد ۲۱۰۰۰ دلار و ضریب نفوذ ۳٪ است. با افزایش درآمد سرانه سهمی از درآمد ملی که صرف خرید بیمه می‌شود افزایش می‌یابد اما شدت افزایش ضریب نفوذ بیمه نسبت به شدت افزایش درآمد سرانه کمتر است و یک رابطه صعودی با روند کاهنده دارد. زیرا هر فرد از هر بیمه نامه فقط یک واحد خریداری می‌کند و با افزایش‌های بیشتر در درآمد فرد، شاهد افزایش ناچیز در تقاضای بیمه خواهیم بود. به این معنا که رشد ضریب نفوذ

بیمه در کشورهای با درآمد سرانه حقیقی پایین‌تر از ۲۱۰۰۰ دلار سریع‌تر از کشورهای با درآمد سرانه حقیقی بالاتر از ۲۱۰۰۰ دلار خواهد بود. بر اساس داده‌های موجود، دوره رشد سریع ضریب نفوذ بیمه در ایران سپری شده و نمی‌توان برای آینده انتظار افزایش بالا در ضریب نفوذ بیمه را داشت.

منحنی S (رابطه ضریب نفوذ بیمه با درآمد سرانه حقیقی)

دکتر علی سوری (مشاور رئیس پژوهشکده بیمه)

دکتر میثم رافعی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و همکار پژوهشی)

برگرفته از گزارش پژوهشی " ضریب نفوذ بیمه؛ مروری بر واقعیت‌های آماری "

۷. ضریب نفوذ بیمه و بی‌ثباتی اقتصادی

تولید (درآمد) و تورم دو متغیر مهم برای اندازه‌گیری نوسانات و بی‌ثباتی در سطح اقتصاد کلان هستند:

- در شرایط بی‌ثباتی درآمد سرانه اسمی، تمایل به خرید بیمه کاهش می‌یابد. در نتیجه بی‌ثباتی اقتصاد کلان موجب عدم اطمینان و مانع از گسترش بیمه می‌شود در حالی که بیمه به معنای خرید اطمینان است. کشورهای توسعه یافته که ضریب نفوذ بیمه در آن‌ها بالاست، دارای بی‌ثباتی کمتر در درآمد سرانه اسمی هستند. با این حال حتی در کشورهای توسعه یافته نیز هرگاه بی‌ثباتی درآمد سرانه اسمی بالاتر باشد ضریب نفوذ به طور متوسط پایین‌تر خواهد بود. این شرایط برای درآمد سرانه حقیقی نیز برقرار است.

- بی‌ثباتی تورم، از دیگر متغیرهای مهم و تاثیرگذار در گسترش صنعت بیمه است. هرچه تغییرپذیری تورم بیشتر باشد ضریب نفوذ بیمه پایین‌تر خواهد بود. لذا ضریب نفوذ بیمه هم با متوسط تورم هم با تغییرپذیری آن رابطه منفی دارد. این رابطه برای کشورهای توسعه یافته که ضریب نفوذ بالای ۳٪ دارند نیز صادق است.

دکتر علی سوری (مشاور رئیس پژوهشکده بیمه)

دکتر میثم رافعی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و همکار پژوهشی)

برگرفته از گزارش پژوهشی " ضریب نفوذ بیمه؛ مروری بر واقعیت‌های آماری "

۸. ضریب نفوذ بیمه و عوامل نهادی

عوامل نهادی به عنوان عوامل زمینه‌ساز فعالیت‌ها و کسب‌وکارهای اقتصادی، برای صنعت بیمه، درآمد سرانه، تورم و بی‌ثباتی‌های اقتصادی اهمیت زیادی دارد. کنترل فساد، موثر بودن دولت، ثبات سیاسی، فقدان خشونت و تروریسم، کیفیت قانون‌گذاری و عمل به قانون از مهمترین عوامل نهادی هستند که توسط بانک جهانی به صورت کمی برآورد شده و سپس مجموع آن به عنوان شاخص عوامل نهادی محاسبه می‌شود و مقادیر مثبت آن نشان‌دهنده مناسب بودن عوامل نهادی در کشور است. مقدار این شاخص برای کشور سوئد ۹، فرانسه ۶، امارات متحده عربی ۴، عربستان ۱-، ایران ۳/۷-، پاکستان ۴- و ونزوئلا ۶- است. نکته قابل توجه آن‌که، در بسیاری از کشورها مانند عربستان و کویت با وجود تورم پایین، بی‌ثباتی اقتصادی پایین و درآمد سرانه بالا، ضریب نفوذ بیمه بسیار پایین است. این کشورها از جمله کشورهایی هستند که کیفیت عوامل نهادی در آن‌ها بسیار ضعیف است و تنها عاملی که می‌تواند ضریب نفوذ پایین در این کشورها را توضیح دهد کیفیت عوامل نهادی است. به این ترتیب بین ضریب نفوذ بیمه و عوامل نهادی رابطه کاملاً مثبت برقرار است.

دکتر علی سوری (مشاور رئیس پژوهشکده بیمه)

دکتر میثم رافعی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و همکار پژوهشی)

برگرفته از گزارش پژوهشی " ضریب نفوذ بیمه؛ مروری بر واقعیت‌های آماری "

۹. تفاوت‌های اقتصاد ایران با کشورهای دارای ضریب نفوذ ۷ درصد

ضریب نفوذ بیمه در ایران حدود ۲/۳ درصد در سال ۱۳۹۶ است. وجود این اختلاف چشمگیر بین ضریب نفوذ بیمه در ایران و کشورهای منتخب، ناشی از فضای متفاوت اقتصاد کلان ایران و کشورهای دارای ضریب نفوذ بیمه ۷ درصد است. مهمترین این تفاوت‌ها عبارتند از:

تفاوت درآمد سرانه: درآمد سرانه در دوره مورد بررسی برای ایران ۶۰۰۰ دلار و برای کشورهای با ضریب نفوذ بیمه ۷ درصد، حدود ۴۰۰۰۰ دلار است.

بی‌ثباتی درآمد سرانه اسمی و حقیقی: بی‌ثباتی درآمد سرانه اسمی و حقیقی برای ایران به ترتیب ۶۰ و ۱۶ درصد و برای کشورهای با ضریب نفوذ ۷ درصد، به ترتیب ۲۸ و ۱۰ درصد می‌باشد.

تورم و تغییرپذیری تورم: در دوره مورد بررسی تورم و بی‌ثباتی تورم در ایران به ترتیب ۲۰ و ۹ درصد و در کشورهای با ضریب نفوذ بیمه ۷ درصد، به ترتیب ۳ و ۲ درصد بوده است.

عوامل نهادی: شاخص عوامل نهادی در دوره مورد بررسی در ایران ۳/۷- و در کشورهای با ضریب نفوذ ۷ درصد، حدود ۸ می‌باشد.

دکتر علی سوری (مشاور رئیس پژوهشکده بیمه)

دکتر میثم رافعی (عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و همکار پژوهشی)